

Helsinki 28.10.2019

Viite: STM/2776/2018

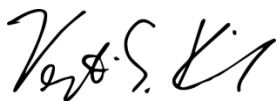
Asia: SOSTEn lausunto mielenterveysstrategian luonnoksesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 233 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä 76 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Päivi Opari, paivi.opari@soste.fi, 040 588 6154
erityisasiantuntija Päivi Nykyri, paivi.nykyri@soste.fi, 045 657 6769

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas

pääsihteeri

LAUSUNTO

1) Mielensterveyslinjaukset

Linjauk 1: Mielensterveys pääomana

- Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi

Mielensterveysasioita tulee vahvistaa työelämässä. Työntekijöiden psyykkisiä voimavaroitekiöitä tulee vahvistaa, psykososiaalista kuormitusta vähentää sekä ennaltaehkäistä mielensterveyden ongelmia työpaikoilla. Työkyvyn ja mielensterveyden vahvistamiseksi on kehitettävä työnantajien mahdollisuuksia ja kannustimia palkata ja tukea osatyökykyisiä. Lisäksi on tärkeää turvata kuntoutuspalveluiden rahoitus sekä turvata resurssit ammatinvalintaan ja uraohjaukseen.

Strategiassa ehdotamme nostettavan esille taiteen ja kulttuurin mahdollisuudet mielensterveyden edistämiseksi kaiken ikäisillä ja eri toimintaympäristöissä. Taiteella ja kulttuurilla on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia syrjäytymisen ehkäisemisessä, mielensterveysongelmien hoidossa ja erilaisissa toipumisprosesseissa. Työpaikalla taidepohjaisia menetelmiä voidaan käyttää ratkaisujen löytämiseen erilaisiin ongelmiin, uusien innovaatioiden luomiseen ja hyvinvoinnin parantamiseen.

Linjauk 2: Lasten ja nuorten mielensterveyden rakentuminen arjessa

- Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi

Perheellä on suuri merkitys lasten ja nuorten terveyden ja kasvun kannalta. Lasten ja nuorten hyvinvointia tukevat esimerkiksi riittävä hoiva ja turvallisuuden tunne, hyvä varhainen vuorovaikutus ja vanhempien hyvinvointi.

Linjauksessa toivotaan selkeämpää kannanottoa siihen, miten taataan kaikkien lasten riittävän hoivan ja hyvän varhaisen vuorovaikutuksen toteutuminen kotona lapsen varhaisina vuosina, ennen lapsen osallistumista varhaiskasvatukseen. Suosittelemme ehdotuksiin linjauksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarkennusta kotiin ja perheille tarjottavasta tuesta ja avusta lapsen varhaisten vuosien aikana rakentuvan itsetunnon ja mielensterveyden perustalle. Linjauksissa ehdotamme tuotavan vahvemmin esille, että mielensterveyden ongelmien ehkäisemiseksi on tärkeää kohdistaa resursseja pieniin lapsiin ja lapsiperheisiin.

Ehdotamme vahvemmin tuotavaksi esille, että pienenkin huolen noustessa esiin tulee välittömästi panostaa moniammatilliseen tukeen vahvasti, jotta välttyään ongelmien kehän syntymiseltä.

Yhdeksi kohdaksi ehdotuksen linjauksiin ehdotamme tehostettavaksi yhteiskunnan yleistä orientaatiomaailmaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisen sosiaalisesta vastuusta. Sosiaalinen vanhemmuus ja välittäminen luovat lapselle ja nuorelle turvallisuuden tunnetta ja hyväksytyksi tulemisen kokemusta.

Oppilas- ja opiskeluhuollon vahvempien resurssien toteutumiseksi ja alueellisen tasa-arvon varmistamiseksi esitämme, että koulujen oppilaishuoltohenkilökunnalle tulisi säätää sitova henkilöstömitoitus.

Omaksi tavoitteekseen ehdotamme lasten ja nuorten mielenterveyden vahvistamiseksi panostamista väkivallan sekä seksuaalisen häirinnän ja hyväksikäytön ehkäisemiseen sekä uhrien auttamiseen. Turvataitokasvatusta olisi perusopetuksen lisäksi hyvä olla myös varhaiskasvatuksessa.

Linjaus 3: Mielenterveysoikeudet

- Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi

Mielenterveysoikeudet laajasti ymmärrettynä ovat lähellä ihmisoikeuksia. Mielenterveysoikeuksien toteutumista tulisi edistää kotimaassa tapahtuvan työn ohella myös kansainvälisesti. EU-tason vaikuttamistyöstä ja muusta kansainvälisestä työstä globaalilla tasolla voisi lisätä oman kohdan tavoitteiden saavuttamista koskevaan listaukseen.

Yksi keskeinen mielenterveysoikeus on oikeus hyvään hoitoon. Tämä ei kuitenkaan tällä hetkellä toteudu riittävällä tavalla ja yhdenvertaisesti etenkin perusterveydenhuollossa. Tämä liittyy myös linjaukseen neljä, jonne SOSTE ehdottaa lisättävän maininnan terapiatakuusta.

Linjaus 4: Ihmisen tarpeiden mukaiset, laaja-alaiset palvelut

- Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi

Strategiaan linjauksissa 3 määritelty oikeus hyvään ja vaikuttavaan hoitoon tulisi näkyä linjauksessa 4. Tällä hetkellä oikeus hoitoon pääsyyn ei toteudu. Esimerkiksi nuorten osalta tilanne on tällä hetkellä paikoin hälyttävä, kun hoitoa voi joutua odottamaan pitkään tai sitä ei saa lainkaan. Jotta oikea-aikainen ja tarpeita vastaava mielenterveyden hoito toteutuu, tarvitaan perusterveydenhuollon terapiatakuu. Palvelujen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa on otettava huomioon käyttäjien näkemykset.

Linjaus 5: Hyvä mielenterveysjohtaminen

- Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi

Linjauksessa esitetyt asiat ja tavoitteet ovat kannatettavia, mutta toimeenpanosuunnitelmassa tulisi kirkastaa laaja-alaisen mielenterveysjohtamisen toteutusta ja vastuita. Linjaus jää nykyisellään hieman vaikeasti hahmotettavaksi käytännön tasolta tarkasteltuna. Mielenterveystyön suunnittelussa, ohjauksessa ja johtamisessa tulee vahvistaa moniammatillisuutta ja monitieteisyyttä. Mielenterveysvaikutusten arvioinnin vahvistaminen kaikilla päätöksenteon tasoilla olisi tärkeää, mutta vaatii tuekseen asianmukaista tietopohjaa ja koulutusta vaikutusten arviointiin.

2) Itsemurhien ehkäisyohjelma

- Kommentit

SOSTE pitää ansiokkaana, että itsemurhien ehkäisyohjelma on liitetty osaksi mielenterveysstrategiaa. Itsemurhien ehkäisy on osin yhteiskunnallista asennemuutosta ja stigman poistoa, joka lähtee esimerkiksi kiusaamisen ja vihapuheen ehkäisemisestä. Työn tulosten varmistamiseksi tarvitaan myös taloudellista lisäresursointia etenkin matalan kynnyksen palvelujen ja osaamisen kehittämiseksi. Itsemurhien ehkäisytyötä tulisi pystyä tekemään kattavasti ja monitoimijaisesti kaikkialla. Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita tulee vahvistaa perusterveydenhuollossa ja muissa lähipalveluissa kuten kouluissa ja oppilaitoksissa.

3) Mielenterveyslinjausten indikaattorit

- Ehdotukset mahdollisiksi seurantaindikaattoreiksi

Käytettävien indikaattoreiden tulee pohjautua toimeenpanosuunnitelmaan. Indikaattoreiden tehokas ja mielekäs hyödyntäminen edellyttää mahdollisimman konkreettista suunnitelmaa toimista linjausten toteuttamiseksi.

4) Mahdolliset muut huomiot ja kommentit

SOSTE kiittää strategian avoimesta ja vuorovaikutteisesta valmistelusta, jossa strategialuonnos on rakentunut mielenterveystoimijoiden näkemyksiä kuullen ja huomioiden.

Strategian toimeenpanossa tulee painottaa ennaltaehkäisevää näkökulmaa ja varhaisen tuen palveluja sekä eri toimijoiden laajaa sektorirajat ylittävää yhteistyötä ja vastuunkantoa mielenterveyttä edistävässä työssä. Kohtaamisen, välittämisen ja kuulluksi tulemisen kokemus on keskeinen lähtökohta tuloksellisessa mielenterveystyössä. Järjestöjen panos yhteisessä työssä tulee hyödyntää täysimääräisesti. Järjestöjen monipuolinen, vaikuttava ja kustannustehokas toiminta tulee turvata ja sisällyttää strategian toimeenpanoon.

Hyvään mielenterveyteen ja ihmisten voimavarojen vahvistamiseen sijoitetut resurssit tulee nähdä hyvinvointi-investointeina, jotka maksavat itsensä pitkällä aikavälillä aina moninkertaisesti takaisin.

Etenemisen kannalta olisi tärkeää hahmotella ja kirjata ns. tiekartta, joka kuvaisi millä aikavälillä mitäkin tavoitetta viedään eteenpäin ja kenen toimesta. Laajojen tavoitteiden toteuttaminen suhteessa käytössä oleviin taloudellisiin ja muihin resursseihin vaatii väistämättä myös priorisointeja. Ohjelman etenemisen seurantaan ja arviointiin tulee myös varata resursseja.